

Universitätsbibliothek Paderborn

Qvæstiones Morales Selectiores De Lege Interna Et Externa

discussæ, ac Resolutæ, & in duos Libros divisæ, In quibus, propositis casibus, prima quædam principia, ad plurimas alias Quæstiones similes resolvendas perutilia, subinde examinantur

[De Lege Interna]

Beati, Gabriele

Augustæ Vindellicorum, 1729

VD18 90108957

8 An conscientia speculative dubia circa factum, possit esse regula operandi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39908

practicè deponi debet, vt quis rectè operetur; nec prudenter deponi potest, nisi detur aliqua ratio illud deponendi; Cum ergo Titius, nullam rationem haberet illud prudenter deponendi, & vni parti potius adhærendi, quàm alteri; neque prudenter potuit, vni parti potius, quàm alteri Adamantem applicare, alterà omnino exclusà, sed diuidere debuit, vel alio modo satisfacere parti, cui Adamantem non tribuit.

COROLLARIUM.

16 Colligitur ex dictis, Dubium speculatiuum, impediri aliquando, ne generet practicum; Cum enim actus humani versentur circa singularia; dari

possunt aliquando, in singularibus, aliqua circumstantiæ particulares, ratione quarum facere licet, quod in communi, & præscindendo ab illis circumstantijs, non esset licitum: Sic licitum est Infirmo, ratione infirmitatis, carnes comedere, die Veneris, quod ei, seclusà infirmitate, non esset licitum; In his ergo casibus, quando datur ratio aliqua persudens, hic & nunc, operationem esse licitam, tunc practicè deponere quis potest dubium speculatiuum, & contra illud operari; Aliqua tamen ratio saltem probabilis ad hoc, necessario requiritur, quia alias dubium, temere, & non prudenter deponeretur.

QUAESTIO VIII.

An conscientia speculatiue dubia circa factum, possit esse regula operandi.

CASUS.

1 TITIVS, dum circa mediam noctem comederet; dubitauit, an media nox adhuc esset elapsa; Cumque, adhibita diligentia, certificari non potuisset; cum hoc dubio, die sequenti ad Eucharistiam accessit; Quæritur: Vtrum mortaliter peccauerit.

SUMMARIUM.

- 8 Factum in dubio non presumitur, sed probari debet.
 9 Dubium, cum post debitam diligentiam vinci non potest, æquiualeat ignorantia inuincibili.
 10 Titius, cum dubio mediae noctis, ad Eucharistiam accedens, non peccauit.
 11 Cum dubio speculatiuo formari potest iudicium practicum certum.
 12 Dubium facti trahit secum dubium iuris.

- 13 In dubio facti, præceptum non est in possessione obligandi.
 14 Præceptum, in dubio obligationis, non obligat.
 15 Dubium superueniens, certà rei possessione spoliare non potest.
 16 Factum dubium, post debitam diligentiam, inuincibiliter ignoratur.
 17 Possessio non stat pro obligatione, quando eius inceptio est incerta.
 18 Dubitans, an media nox sit elapsa, non dubitat, an sit ieiunus.

19 Hoc

- 19 Hoc rationaliter præsumit.
 20 Habens ius ad aliquid, propter solum dubium, illo spoliari non potest.
 21 Cum dubio media noctis, habere potest certitudo ieiunij.
 22 Dubius de ieiunio à culpâ, ad Eucharistiam accedere non potest.
 23 Dubium speculatiuum, fieri potest prædicte certum.
 24 An, & quando, in dubijs, tutior pars sit eligenda.
 25 Post adhibitam debitam diligentiam, qualibet pars est æque tuta.

RATIONES DVBITANDI.

- 2 **D**E dubio facti, est specialis difficultas, an dari possit ratio sufficiens, ad illud prudenter deponendum; Videtur enim, dari non posse; Ideoque, Titium, ad Eucharistiam, cum eo dubio, accedentem, mortaliter peccasse, ita *Sanch. lib. 2. matr. d. 41. n. 40. Bonac. de contract. d. 1. quæst. 2. p. 2. Salas, 1. 2. tom. 2. tr. 8. d. 1. sec. 25. nu. 263.*
- 3 Primò; quia præceptum sumendi Eucharistiam ieiunè, semper obligat: Ergo qui, dum accedit ad Eucharistiam, dubitat, an sit ieiunus, dubitat, an violet præceptum sumendi Eucharistiam ieiunè: Cum ergo Titius, antecedenter ad præceptum, nullam haberet possessionem, ratione cuius, formare sibi posset iudicium practicum, quod illi liceret, ad illam sic accedere; accedendo peccauit; possessio enim erat pro præcepto.
- 4 Secundò: Quia, qui dubitat, an sit ieiunus, dubitat, an sit dignus. Sed qui dubitat, an sit dignus, non potest ad sacramentum accedere sine culpâ, se enim exponit periculo accedendi indignè: Er-

gò, qui dubitat, an sit ieiunus, ad Eucharistiam accedere non potest sine culpâ, sed probare priùs debet, se esse ieiunum, & tunc de pane illo edere, & de calice bibere.

Tertiò: Quia qualitas non præsumitur, nisi probetur, vt optimè probat *Mench. consil. 35. n. 21.* Sed ieiunium est qualitas, siue conditio ad Eucharistiæ susceptionem necessaria: Ergo non præsumitur, nisi probetur; Qui autem dubitat, probare non potest.

Quartò: Quia, volens beneficium Ecclesiasticum acquirere, probare debet, se esse legitimum; & volens ad sacros ordines promoueri, probare debet ætatem ad illos requisitam; Ergo etiam, volens recipere Eucharistiæ beneficium, probare debet ieiunium naturale; Non minùs enim hoc ad Eucharistiam suscipiendam requiritur, quàm ætas ad ordines, & esse legitimum, ad beneficium.

Quinto: Quia Ad Eucharistiam suscipiendam, non minùs requiritur, esse ieiunum à cibo, & potu in corpore, quàm esse ieiunum à culpâ, in animâ: Sed ad dignè accedendum, requiritur, vt accedens certò sit ieiunus à culpâ, in animâ: Ergo etiam requiritur, vt certo sit ieiunus à cibo, & potu, in corpore; Sicut ergo peccaret, qui accederet dubius de ieiunio à culpâ; ita peccabit, qui accedit dubius de ieiunio à cibo, & potu.

NOTABILIA.

ADuertendum est primò: Factum, quamdium est dubium, hoc peculiariter habere in foro externo, vt nunquam, per se loquendo, præsumatur, sed habeatur pro non facto, quamdium non probatur; *L. (enim) in bello; §. facta. ff. de Captiuis,*
 H 3 & post-

Et postliminio reuersis dicitur: Factum in dubio non præsumitur, nisi probetur. Cuius rei ratio est, quia factum dubium, quandiu non probatur, ignoratur; factum autem ignoratum, in ordine ad nos perinde omnino est, ac si factum non esset; ideoque, nec vllum omnino effectum moralem parere, aut relinquere potest. Cum autem Forum internum semper sequatur externum, quandiu externum non nititur falsâ præsumptione; sequitur, quod etiam in Foro interno factum dubium, per se loquendo, non præsumatur, quandiu non probatur. Hinc autem fit, vt quoties non probatur, rationabiliter præsumatur non factum, & consequenter, quod in dubio facti cuiusque eodem modo operari liceat, ac si factum non esset; vnde fit, vt præsumptio sit ratio sufficientissima practice deponendi dubium speculatiuum circa factum.

9 Aduertendum est secundo: Dubium speculatiuum, sicut essentialiter supponit ignorantiam rei, de qua dubitatur; ita, si post adhibitam debitam diligentiam tolli non possit, æquialere ignorantie inuincibili; verè enim vinci non potest; ideoque, eodem prorsus modo posse quemlibet operari, ac si rem, de qua dubitat, inuincibiliter ignoraret. Diligentia enim adhibita tunc est ratio sufficiens dubium rationabiliter practice deponendi, & contra illud operandi. Hæc autem duo principia, mirum est, quot scrupulis liberent. A Prudentiâ enim formari possunt hi syllogismi certi, & euidentes: *Res, qua rationabiliter præsumitur, esse propria, retineri licite potest; sed res, qua possidetur, & de qua dubitatur, sed non constat, esse alienam, rationabili-*

ter præsumitur esse propria, vt constat ex dictis. Ergo retineri licite potest: Item, Licet ponere actionem, qua inuincibiliter ignoratur, esse prohibita. Sed quoties datur dubium de prohibitione, & post adhibitam debitam diligentiam vinci non potest, actio inuincibiliter ignoratur esse prohibita. Ergo non obstante dubio, eam ponere licet. His ergo positis,

RESOLVTIO.

R Esp. Titium cum eo dubio, ad Eucharistiam accedentem mortaliter non peccasse; ita Ioan. Sauch. disp. 42. num. 9. Emanuel Sa. v. Euch. num. 28. Medina in sum. declar. 3. §. 42. Layman. lib. 1. tr. 1. cap. 9. §. 4. num. 36. Vasq. d. 65. c. 3. & alii apud istos.

Primò: Quia Titius, cum dubio speculatiuo de mediâ noctis horâ, formare potuit iudicium practicum, quod sibi esset licitum, ad Eucharistiam accedere; Cum enim dubium esset facti, an mediâ nox elapsa esset, vel non elapsa, sic potuit ratiocinari: *Factum, in dubio, non præsumitur, nisi probetur; sed probari non potest, mediâ noctem iam esse elapsam; Ergo rationabiliter præsumitur, non esse elapsam.* Positâ autem hac rationabili præsumptione, accedere possum, quia sum naturaliter ieiunus; Ieiunium enim naturale, ad Eucharistiam non requiritur, nisi à mediâ nocte.

Secundò: Quia, qui die Iouis comedit carnes, dubitans, an mediâ nox effluerit, non violat præceptum abstinentiæ à carnibus; dubium enim est, an tunc tale præceptum urgeat; Sed est etiam dubium, an tunc urgeat præceptum ieiunij

ieiunij naturalis. Ergo neque violabit præceptum ieiunij naturalis; ideoque poterit, tanquam ieiunus, ad Eucharistiam accedere; hæc enim duo præcepta quoad modum obligandi non differunt.

23 Tertiò: Quia, si quis haberet præceptum ieiunandi die crastinâ, ieiunio naturali, & hodie dubitans de mediâ noctis horâ, comederet; per talem comestionem ieiunium naturale non violaret; præceptum enim non esset, pro tunc in possessione obligandi. Ergo neque per talem comestionem, reddetur ad Communionem inhabilis; In tantum enim reddetur inhabilis, in quantum, per illam comestionem præsumeretur ieiunium naturale soluisse. Sed non præsumitur, ieiunium naturale soluisse. Ergo non redditur ad Communionem inhabilis.

14 Quartò: Quia, idem est, dubitare, an mediâ nox effluxerit, ac dubitare, an desiderit dies hodierna, ac inceperit crastina, & consequenter, an inceperit obligatio præcepti de ieiunio naturali: Sed quando est dubium de obligatione præcepti, præceptum non obligat, quia in hoc dubio, tota possessio est pro libertate Voluntatis, quæ est certa; Ergo, in dubio de mediâ noctis horâ præceptum ieiunij naturalis non obligat, ideoque nec violatur; & consequenter potest sic dubitans ad Eucharistiam, tanquam ieiunus, accedere.

15 Quinto: Quia, qui rem aliquam possidet, si ei dubium superueniat, an res illa sit sua, & adhibitâ diligentiam dubium vincere non possit ratione certæ possessionis, uti potest re illâ, tanquam sua, nec ob dubium superueniens spoliari potest, aut debet certâ possessione, quam habet:

sed homo est in possessione communicandi. Ergo, ob dubium superueniens, an mediâ nox effluxerit, vel non effluxerit, hac possessione spoliari non debet; Cum præsertim, stante hoc dubio, adhuc rationabiliter præsumere possit, se esse naturaliter ieiunum, eo quod sit dubium facti.

Sextò: Denique, quia unusquisque licet ad Eucharistiam accedere potest, quoties inuincibiliter ignorat, dari impedimentum; sed quoties comedens dubitat, an mediâ nox effluxerit, & adhibitâ debitâ diligentiam certificari non potest, inuincibiliter ignorat, esse elapsam, & consequenter dari impedimentum; Ergo comedens, post adhibitam debitam diligentiam, non obstante tali dubio, ad Eucharistiam accedere potest. Cum ergo Titius supponatur, debitam adhibuisse diligentiam ad cognoscendum, an mediâ nox esset elapsa, neque de hoc certificari potuisse, licite ad Eucharistiam accedere potuit, ideoque accedendo non peccauit.

OBIECTIONVM SOLVTIO.

AD rationes contrarium Respondetur; 17
Ad primam, Negatur Antecedens, Præceptum enim ieiunij naturalis, intelligitur incipere obligare; solum à mediâ nocte, sicut præceptum ieiunij Ecclesiastici; unde, in dubio de mediâ nocte, non pro præcepto, cuius inceptio obligationis est incerta, sed pro libertate certâ stat possessio; Hæc ergo potuit dare Titio fundamentum sufficiens formandi iudicium practicum, quod sibi liceret ad communionem accedere, & se reputare ieiunum.

Ad Secundam Resp. Titium non dubitasse, an esset ieiunus, sed, an mediâ nox effluxisset: Cum hoc autem dubio, rationabiliter præsumere potuit, se esse ieiunum

num, quia præsumere potuit, mediam noctem nondum effluxisse, eo quod, factum, in dubio, non præsumatur, nisi probetur.

19 Ad Tertiam similiter Resp. Titium non dubitasse de ieiunio, sed illud sufficienter probasse ex præsumptione, quod media nox non esset elapsa, quia erat dubium facti.

20 Ad Quartam Resp. primò: Eo ipso, quod non probatur, mediam noctem fuisse elapsam, probari sufficienter, ieiunium naturale, ex præsumptione; eo enim ipso, præsumitur, mediam noctem non fuisse elapsam, quia factum non præsumitur, nisi probetur; vnde consequenter etiam præsumitur, ieiunium naturale non solum fuisse solutum.

21 Resp. tamen secundò, disparitatem esse, quia beneficium, & ordines, sunt merus fauor, ad quem, nullum datur ius. At Eucharistia; ita est fauor, vt ex Diuinâ benignitate, detur nobis ad illam ius, Quoties autem datur ius ad aliquid, nemo, propter solum dubium superueniens, illo spoliatur, sed constare debet de causâ: Cum ergo non constet de solutione ieiunij naturalis, spoliari non debemus iure ad Eucharistiam accedendi, cum finis in illius possessione; Nam etiam Filius, qui est in possessione suâ legitimitatis, propter dubium superueniens de illegimitate, non impeditur, ne hereditatis sit particeps cum aliis filijs legitimis.

22 Resp. Tertio: Ad Eucharistiam requiri, vt probetur solum possessio ieiunij naturalis, sicut ad beneficium, probari debet solum possessio legitimitatis. Possessio autem certa ieiunij, stare potest cum dubio, an mediâ nox sit elapsa; Ad

ordines verò requiritur probatio ætatis, quia ætas, cum sit quid facti, non præsumitur, nisi probetur.

Ad Quintam Resp. Obligationem ad 23 ieiunium à culpâ, cum sit absoluta, & semper obliget, esse certam, post mediam noctem, sicut etiam, post mediam noctem, est certa obligatio ad ieiunium à cibo, ac potu; vnde possessio tunc stat pro præcepto, cuius obligatio est certa, non verò pro excusatione, quæ est dubia. Quare, sicut, si quis mane, os abluendo, dubitaret, an ieiunium naturale soluisset, teneretur à communionem abstinere, quia tunc possessio stat pro præcepto, quod est certum, non verò pro libertate; Ita qui dubitat de ieiunio à culpâ, abstinere debet, quia possessio stat pro præcepto certo, non verò pro innocentia incertâ. Resolutio tamen melius adhuc patebit inferius.

COROLLARIA.

Colligitur ex dictis primò; sicut opinio 24 speculatiue probabilis, fieri potest improbabilis practice, per hoc, quod eius vsus, vel sit prohibitus, vel aliquod afferat inconueniens; ita è contra, dubium speculatiuum, fieri posse practice certum, ac tutum, per hoc, quod detur aliqua ratio, ipsam praxim, siue operationem honestans; sicut enim, non obstante probabilitate speculatiua, prohibitio certa, vel inconueniens, habet vim reddendi praxim illicitam; ita è contra, ratio certa, ac prudens, habet vim reddendi licitam praxim, non obstante dubio speculatiuo. Quare, sicut, quamuis speculatiue probabile sit, aquam ex sale

fale resolutam, esse materiam sufficientem Baptismi; quia tamen, extrâ casum necessitatis, & datur Ecclesiâ prohibitio, & proximi salus periculo exponitur huiusmodi aqua, ad baptismum, licite adhiberi non potest; Ita e contra, quamuis speculative dubium sit, an media nox sit elapsa; ad Eucharistiam tamen accedere licet, quia datur rationabilis præsumptio, quod elapsa non sit, & consequenter, quod ieiunium naturale, ad illam requisitum, solum non sit; Ex hac autem præsumptione oritur iudicium Prudentiæ certum, & infallibile de rectitudine operationis.

- 25 Secundò; Quinam sit legitimus sensus illius vniuersalissimi Axiomatis, a quibusdam recentioribus perperam intellecti. *In dubijs, tutior pars est eligenda: s. iuuenis de spons. vel illius ex c. si quis. dis. 7. de pen. Tene certum, & dimitte incertum.* Nam primo intelligenda sunt de dubio, ac incertitudine practicâ; cum in dubio practico, peccandi periculo se quis exponat, nec ullam habeat certam regulam operandi; non vero de dubio speculatio, quando datur aliqua ratio illud prudenter practicæ deponendi; tunc enim datur Prudentiæ dictamen, siue iudicium certum de rectitudine operationis, vt dictum est; & consequenter regula infallibilis operandi; quâ positâ, sicut impossibile est, aliquem peccare, ita impossibile est, peccandi periculo se exponere, ideoquè non datur amplius pars minus tuta, sed vtrâque sit æque

tuta, cum, in impossibili non detur magis, aut minus.

Tertiò; Eadem principia, vniuersaliter etiam intelligi posse, de omni dubio, antequam debita diligentia, ad illud expellendum, sit adhibita; tunc enim dubium, sicut obligat ad inquirendum de lege, ut vitetur periculum transgressionis; ita, propter eandem rationem, obligat ad partem tutiorem amplectendam. At, post debitam diligentiam, cum æquivalet ignorantia inuincibili, vt dictum est; non obligat amplius ad partem tutiorem sequendam, quia iam non datur amplius pars formaliter tutior, aut minus tuta; cum enim implicet, eum, qui legem inuincibiliter ignorat, contra legem peccare, in ipsâ impossibilitate transgressionis non datur magis aut minus. Hæc autem sunt valde notanda, quia, his semel intellectis, cessat statim omnis difficultas in hac materia; & ex horum ignorantia quidam, non distinguentes inter dubium speculatiuum, ac practicum; nec inter dubium ante, & post adhibitam diligentiam; communem omnium Theologorum doctrinam, tanquam animarum salutis perniciosam, immerito damnant; cum tamen, & certissima sit, & Sacrorum Canonum, ac Sanctorum Patrum sensui, omnino conformis, vt doc. Laym. lib. 1. tr. 5. c. 5. §. 4. n. 38. plures autem casus particulares inferius afferemus q. 12. dum ostendemus, dubium facti nullam omnino parere obligationem.